

Státní oblastní archiv v Plzni

Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň

1956–1958

Inventář

EL NAD č.: 10236

AP č.: 702

Mgr. Michal Peleška

Plzeň 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	8
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	8
Seznam použitých pramenů a literatury	9
Přílohy:	
Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	10
Příloha č. 2: Reorganizace související se zřízením Družstevního potravinářského velkoobchodu Plzeň (1. 7. 1956)	11
Inventární seznam	12

I. Vývoj původce archiválií

Družstevní velkoobchodní podniky byly družstevní organizace ve smyslu ustanovení § 51 zákona č. 53/1954 Sb.¹ Jednalo se o socialistické právnické osoby s vlastními základními prostředky, které byly zapisovány do stejného oddílu podnikového rejstříku jako lidová družstva.

Důvodem ke vzniku specializovaných družstevních velkoobchodních podniků byla především snaha o zlepšení nevyhovujícího stavu zásobování družstevních prodejen (a v případě družstevních potravinářských velkoobchodů také snaha o zlepšení situace v oblasti veřejného stravování). Zavedení nové sítě družstevních velkoobchodních podniků mělo zajistit pravidelnější a rychlejší rozvoz zboží. Dále mělo umožnit nahrazení malých nevyhovujících skladů většími a efektivnějšími skladišti a v neposlední řadě také přispět ke zjednodušení některých druhů evidence a obchodní administrativy.

Zřizovateli družstevních velkoobchodních podniků bývaly příslušné krajské svazy spotřebních družstev (KSSD). Veškerá rozhodnutí a opatření orgánů krajských svazů spotřebních družstev byla pro družstevní velkoobchody závazná, stejně jako rozhodnutí a opatření orgánů Ústředního svazu spotřebních družstev. KSSD u družstevních velkoobchodů prováděly rovněž revizní kontroly. Vedoucími družstevních velkoobchodních podniků byli ředitelé, kteří byli přímo podřízeni představenstvu KSSD. Územní působnost byla obvykle vymezena obvodem působnosti zřizovatele. Ke zrušení družstevních velkoobchodních podniků mohlo dojít se souhlasem Ústředního svazu spotřebních družstev na základě rozhodnutí představenstva příslušného KSSD.

Představenstvo Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni zřídilo výše uvedeným způsobem také Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň (DPV Plzeň), který vznikl ke dni 1. července 1956, kdy byly zároveň zrušeny stávající velkoobchodní základny okresních svazů spotřebních družstev (VOZ OSSD). Podnikové ředitelství nově zřízeného družstevního velkoobchodu sídlilo v Poděbradově ulici č. 31 v Plzni. Územní působnost DPV Plzeň byla totožná s územní působností Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni a vztahovala se na celé území tehdejšího Plzeňského kraje, ustanoveného na základě zákona č. 280/1948 Sb.²

¹ Zákon č. 53/1954 Sb. ze dne 27. 10. 1954, o lidových družstvech a o lidových organizacích.

² Zákon č. 280/1948 Sb. ze dne 21. 12. 1948, o krajském zřízení.

Družstevní potravinářský velkoobchod organizoval a prováděl zásobování maloobchodní sítě výrobky potravinářského charakteru. K tomuto účelu uzavíral smlouvy s dodavateli a odběrateli. U dodávaného zboží dohlížel na jeho množství, kvalitu a správné skladování. Mezi hlavní úkoly družstevního velkoobchodu patřila také výstavba, oprava a údržba provozních budov, zejména družstevních skladů.

Družstevní velkoobchodní podniky se skládaly z podnikového ředitelství a oblastních závodů. O zřízení oblastních závodů rozhodoval ředitel družstevního velkoobchodu se souhlasem představenstva příslušného krajského svazu spotřebních družstev.

Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň měl oblastní závody v Nepomuku (oblastní závod 01), Domažlicích (02), Kaznějově (03), Rokycanech (04), Stodu (05), Sušici (06) a Tachově (07). Za stav oblastních závodů a jejich hospodářské výsledky odpovídali přímo vedoucí oblastních závodů, kteří byli zároveň odpovědní řediteli družstevního velkoobchodu.

Samotné podnikové ředitelství se dělilo na vlastní vedení podniku, obchodní odbor, plánovací oddělení a účtárnu. Byl zde také kádrový referát a referát práce a mezd. Oblastní závody měly vlastní vedení, obchodní oddělení, účtárnu a provozní oddělení skladů.

Protože potíže s nedostatkem některých druhů spotřebního zboží nadále přetrvávaly, rozhodly se ústřední orgány KSČ pro reorganizaci velkoobchodní sítě, která měla spočívat ve sloučení družstevního a státního velkoobchodu. Ačkoli připravovaná reorganizace hlavní příčiny zásobovacích potíží v podstatě neřešila, její potřebnost byla odůvodňována především zjednodušením organizační struktury a výraznou úsporou provozních nákladů.

Na základě usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ č. 200/1957³ bylo ministerstvu vnitřního obchodu uloženo vypracovat a předložit návrh na začlenění velkoobchodní činnosti spotřebních družstev do státního sektoru. V důsledku následné restrukturalizace velkoobchodní sítě bylo do státního sektoru začleněno 48 družstevních velkoobchodních podniků se 199 oblastními závody. Samotný družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň zanikl k 1. 4. 1958, kdy byl začleněn do nově se tvořícího Spojeného velkoobchodu Plzeň.

³ Usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ č. 200/1957 ze dne 15. 10. 1957.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O způsobu nakládání s dokumenty přímo u původce neexistuje příliš mnoho dokladů. Dochovala se pouze archivní kniha, z níž je možné vyčíst, které dokumenty byly evidovány ve spisovně podnikového ředitelství. Dokumenty do archivní knihy byly zaznamenávány podle jednotlivých oddělení a byla jim přidělována příslušná pořadová čísla. Pořadové číslo bylo vždy přidělováno v rámci všech dokumentů a nikoli pouze v rámci jednoho oddělení. V archivní knize se u zaznamenaných dokumentů uváděla také skartační lhůta a někdy se objevuje i datum jejich pozdějšího vyřazení ze spisovny. Samotné archiválie nijak zvlášť označovány nebyly a neobjevují se na nich ani žádná čísla jednací, značky oddělení, pořadová čísla nebo jiné identifikátory. Nedochoval se ani žádný spisový plán, kterým by se dotyčná organizace řídila, ačkoli by jej bylo možno částečně rekonstruovat na základě obsahu výše zmiňované archivní knihy.

Na některých archiváliích družstevního potravinářského velkoobchodu se objevují razítka s nápisem "DRUŽSTEVNÍ POTRAVINÁŘSKÝ VELKOOBCHOD krajského svazu spotřebních družstev podnikové ředitelství v PLZNI", případně je text „podnikové ředitelství v PLZNI“ nahrazen názvem a číselným označením příslušného oblastního závodu, např. „oblastní závod Rokycany 04“. Část archiválií podnikového ředitelství byla opatřena razítkem, které označuje některé z jeho oddělení, např. „DRUŽSTEVNÍ POTRAVINÁŘSKÝ VELKOOBCHOD v PLZNI plánovací oddělení“. Spíše v ojedinělých případech, v období probíhající likvidace podniku, se lze navíc setkat s razítkem v podobě „DRUŽSTEVNÍ POTRAVINÁŘSKÝ VELKOOBCHOD krajského svazu spotřebních družstev podnikové ředitelství v PLZNI v likvidaci.“

Dochované archiválie z činnosti Družstevního potravinářského velkoobchodu byly nejprve uloženy ve Sdruženém podnikovém archivu Krajského svazu spotřebních družstev v Plzni. Ke dni 30. června 1967 došlo k jejich předání do Státního archivu v Plzni pod přírůstkovým číslem 25/67. Na základě údajů z přírůstkové knihy bylo předáno 5 kartonů a jedno čestné uznání z let 1956–1958 o rozsahu 0,70 bm. Od té doby již žádné další archiválie Družstevního potravinářského velkoobchodu Plzeň do archivu přebírány nebyly.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

V roce 1968 byly archiválie DPV Plzeň hrubě uspořádány Karlem Fleissigem, který zároveň sestavil neschválený koncept archivní pomůcky. Čestné uznání zmiňované v přírůstkové knize (viz kapitola č. II) se mezi materiály fondu nedochovalo a není o něm ani žádná zmínka v prozatímním inventárním seznamu Karla Fleissiga z roku 1968. V době před začátkem pořádání obsahoval archivní fond Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň 6 kartonů z let 1956–1958 o celkovém fyzickém rozsahu 0,72 bm. Zpracování ve Státním oblastním archivu v Plzni provedl během let 2014–2015 Mgr. Michal Peleška. Po provedené inventarizaci se archivní fond Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň skládá ze 4 úředních knih z let 1956–1958 a ze 3 kartonů z časového rozsahu 1956–1958. Fyzický rozsah fondu je 0,36 bm, z toho 0,07 bm připadá na úřední knihy a 0,29 bm na spisy. Úřední knihy jsou uloženy v kartonech č. 1 (ukn 1) a č. 2 (ukn 2–4). Součástí archivního fondu jsou také 2 stavební plány, které jsou součástí spisů k vybudování skladiště v Kaznějově (inv. č. 10). Značný rozdíl 0,36 bm ve fyzickém rozsahu u zpracovaného a nezpracovaného archivního fondu vznikl vyřazením archiválií (viz protokol o vyřazení archiválií z evidence NAD z důvodu přehodnocení významu čj. SOAP/001-2071/2014 ze dne 11. 11. 2014), kdy bylo vyskartováno 0,20 bm měsíčních účetních závěrek z let 1956–1957 a v důsledku přebalení a uložení všech archiválií do nových kartonů.

Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň vyvíjel činnost od 1. 7. 1956 do 31. 3. 1958. V rámci archivního fondu se nenachází žádná priora ani posteriora.

Vzhledem k tomu, že nebyl zjištěn žádný registraturní systém, jenž by mohl blíže definovat způsob uspořádání archivního fondu, bylo pro účely pořádání zvoleno umělé pořádací schéma. Hlavním úkolem umělého schématu bylo přizpůsobit se charakteru instituce a zároveň přihlídnout i ke konkrétní situaci odrážející míru zachování jednotlivých typů archiválií.

Před začátkem pořádání se jako logická volba členění inventárního seznamu jevílo rozdělení na základě organizačního schématu, tedy na oddíl archiválií podnikového ředitelství a na oddíl archiválií oblastních závodů (případně jednotlivých oblastních závodů). Po podrobnějším posouzení míry zachování a charakteru dochovaného materiálu se však tato původně zvažovaná struktura ukázala jako poměrně nepraktická a nepřehledná a bylo od ní upuštěno. Materiály

archivního fondu byly tedy nakonec v rámci inventárního seznamu rozděleny do následujících čtyř pododdílů:

Vedení, správa a organizační záležitosti

Majetkové a stavební záležitosti

Plánování

Revize a účetnictví

Archiválie se bohužel nezachovaly v úplnosti. Chybí zejména mnohé zápisy z porad řídicích orgánů. Dokonce i podnikové oběžníky zůstaly v rámci fondu zastoupeny pouze několika jednotlivými čísly. Dochovala se naproti tomu řada smluv, dokumentů z oblasti plánování a značné množství revizního a účetního materiálu. Účetní spisy zůstaly zachovány takřka kompletní a to včetně účetních výkazů z období probíhající likvidace podniku, tedy z května a června roku 1958. Některé rozšiřující poznatky a hlubší souvislosti z oblasti řízení poúnorových spotřebních družstev může zájemce o historii spotřebního družstevnictví nalézt také v rámci archivního fondu Krajský svaz spotřebních družstev Plzeň 1953–1985 v péči Státního oblastního archivu v Plzni. Archivní fond Krajský svaz spotřebních družstev Plzeň obsahuje mj. sbírku dobových usnesení, směrnic a pokynů ÚSSD (uloženou v kartonech č. 125–129).

Jazykem archivního fondu je čeština.

Fyzický stav archivního fondu DPV Plzeň lze hodnotit z celkového hlediska jako dobrý. Spisy se zachovaly převážně neporušené. Pouze některé jednotlivé listy, týká se to především cyklostylů, jsou místy lehce pomuchlané nebo zlámané. U cyklostylů se dokonce nezřídka objevuje částečné vyblednutí písma.

Zpracování archivního fondu se řídilo Metodickým pokynem ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek čj. SOAP/006-0767/2010 ze dne 12. 3. 2010 a jeho dodatkem čj. SOAP/006-1300/2014 ze dne 15. 7. 2014.

Archivní fond je uložen ve Státním oblastním archivu v Plzni, Sedláčkova 44.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Archiválie Družstevního potravinářského velkoobchodu Plzeň podávají částečný přehled o situaci zásobování potravinami na území tehdejšího Plzeňského kraje v druhé polovině padesátých let. Jejich vypovídací schopnost je však výrazným způsobem snížena neúplností a torzovitostí.

Z archiválií uložených ve fondu obsahují klíčové informace zejména následující inventární položky: Statut a organizační řád družstevních velkoobchodních podniků (inv. č. 1), který obsahuje základní obecné informace o činnosti, úkolech, organizační struktuře, řízení a způsobu zániku družstevních velkoobchodních podniků; Zápis z porad sekretariátu podnikového ředitelství z roku 1957 (inv. č. 2) a Zápis z porad vedoucích pracovníků podnikového ředitelství z období 1956–1958 (inv. č. 3). Informace o činnosti družstevního potravinářského velkoobchodu mohou do určité míry doplnit a zprostředkovat i některé dochované spisy z oblasti plánování (inv. č. 14–16).

Archivní fond Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň neobsahuje žádné osobní ani citlivé údaje. Archiválie jsou přístupné bez omezení.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň uspořádal, inventární seznam sestavil a úvod zpracoval Mgr. Michal Peleška průběžně v letech 2014–2015 v 1. oddělení Státního oblastního archivu v Plzni.

V Plzni dne 16. 12. 2015

Mgr. Michal Peleška

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Státní oblastní archiv v Plzni, archivní fond *Krajský svaz spotřebních družstev Plzeň*

Sbírka zákonů Republiky Československé 1948 (částka 67., 3. 8.; částka 101., 24. 12.)

Sbírka zákonů Republiky Československé, 1954 (částka 34., 1. 12.)

Literatura:

ČÁP, Jiří, KONÍŘ, Vladimír. *Družstva a jejich transformace*. Praha : SEVT, 1992.

NĚMCOVÁ, Lidmila, PRŮCHA, Václav. *K dějinám družstevnictví ve světě a v Československu*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1999.

NĚMCOVÁ, Lidmila. *Nezemědělské družstevnictví* [online]. In Slovníková příručka k československým dějinám 1948–1989. Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006. [cit. 2014-11-03]. Dostupné z <www.usd.cas.cz/UserFiles/File/Publikace/Prirucka48_89.pdf> .

NĚMCOVÁ, Lidmila a kol. *Vybrané kapitoly z českého družstevnictví*. Praha : Družstevní asociace ČR, 2001.

Organisace družstevních velkoobchodních podniků a oblastních závodů KSSD. Praha : Ústřední svaz spotřebních družstev, 1957.

VÁVROVÁ, Vladimíra. *160 let družstevnictví v České republice: 1847–2007*. Praha : Družstevní asociace ČR, 2006.

Vývoj družstevnictví na území ČSFR. Praha : Svépomoc, 1992.

Seznam použitých zkratek

AP	archivní pomůcka
AV ČR	Akademie věd České republiky
bm	běžný(é) metr(y)
cm	centimetr(y)
č.	číslo
čj.	číslo jednací
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
DPV	družstevní potravinářský velkoobchod
DVPZ	družstevní velkoobchod průmyslovým zbožím
EL	evidenční list
Evid.	evidenční
inv. č.	inventární číslo
jedn.	jednotka
kar	karton
ks	kus(y)
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSD	krajský svaz spotřebních družstev
mj.	mimo jiné
NAD	Národní archivní dědictví
OLSD	okresní lidové spotřební družstvo
OSSD	okresní svaz spotřebních družstev
s.	strana
Sb.	sbírka zákonů
SEVT	Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů
SOA	státní oblastní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni
ukn	úřední kniha
ÚSSD	Ústřední svaz spotřebních družstev
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VOZ	velkoobchodní základna
VOZ OSSD	velkoobchodní základna okresního svazu spotřebních družstev

Reorganizace související se zřízením**Družstevního potravinářského velkoobchodu Plzeň (1. 7. 1956)**

Před zřízením DPV	Po zřízení DPV (od 1. 7. 1956)
VOZ OSSD Blatná	Oblastní závod DPV Nepomuk (sklad Blatná)
VOZ OSSD Blovice	Oblastní závod DPV Nepomuk - nádraží
VOZ OSSD Domažlice	Oblastní závod DPV Domažlice
VOZ OSSD Plasy (se sídlem v Kaznějově)	Oblastní závod DPV Kaznějov
VOZ OSSD Rokycany	Oblastní závod DPV Rokycany
VOZ OSSD Stod	Oblastní závod DPV Stod
VOZ OSSD Přeštice	Oblastní závod DPV Stod (sklad Přeštice)
VOZ OSSD Sušice	Oblastní závod DPV Sušice
VOZ OSSD Horažďovice	Oblastní závod DPV Sušice (sklad Horažďovice)
VOZ OLSD Tachov	Oblastní závod DPV Tachov
OSSD Stříbro	Oblastní závod DPV Tachov (sklad Stříbro)
VOZ OSSD Klatovy	Oblastní závod DVPZ v Bezděkově u Klatov
<p>V rámci uvedené reorganizace došlo zároveň i ke zrušení potravinářských skladů na VOZ Plzeň a na OLSD v Horšovském Týně. Zásobováním potravinami pro klatovský okres byl dočasně pověřen oblastní sklad DVPZ Plzeň v Bezděkově u Klatov.</p>	

INVENTÁRNÍ SEZNAM

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
Vedení, správa a organizační záležitosti			
1	Statut a organizační řád družstevních velkoobchodních podniků	1956	kar 1
2	Zápisy z porad sekretariátu podnikového ředitelství	1957	kar 1
3	Zápisy z porad vedoucích pracovníků podnikového ředitelství	1956–1958	kar 1
4	Rozhodnutí státní arbitráže při Krajském národním výboru v Plzni z 6. 12. 1957 (spor mezi Družstevním potravinářským velkoobchodem Plzeň a Západočeským truhlářským družstvem Plzeň)	1957	kar 1
5	Archivní kniha (od 1. 7. 1956 do 31. 3. 1958)	1956–1958	ukn1
6	Seznam dokladů předaných na základě likvidace k 1. 4. 1958 do archivu Krajského svazu spotřebních družstev Plzeň za Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň	1958	kar 1
7	Podnikové oběžníky (6 ks; č. 9, 14-17, 19)	1957–1958	kar 1
8	Zápis o převzetí účetních dokladů oblastních závodů Družstevního potravinářského obchodu Plzeň	1958	kar 1
Majetkové a stavební záležitosti			
9	Nájemní a tržové smlouvy	1956–1958	kar 1
10	Vybudování skladiště v Kaznějově (mj. plán základů, půdorysu a krovu skladiště, 1957, měřítko neuvedeno, 29 x 80 cm; plán umístění nákladního výtahu, 1957, 1 : 100, 28 x 65 cm)	1956–1958	kar 1
11	Vybudování mostní váhy ve skladišti Stod	1957–1958	kar 1
12	Ztráta zboží ve skladu v Rokycanech	1958	kar 1
13	Delimitační tabulky zboží	1957–1958	kar 1
Plánování			
14	Finanční plán na rok 1957	1957	kar 1
15	Rozpis plánu vnitřního obchodu pro ostatní a mimotržní spotřebitele na rok 1958	1958	kar 1
16	Postupové plány pro zajištění obchodně finančního plánu na rok 1958 a pro delimitaci ve sjednoceném velkoobchodě	1958	kar 1
Revize a účetnictví			
17	Revizní deník pro revize oblastních závodů	1957	ukn 2

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
18	Dokladové revizní zprávy oblastních závodů	1956–1958	kar 2
19	Účtový rozvrh družstevního potravinářského velkoobchodu	1956	kar 2
20	Roční výkazy organizací spotřebního družstevnictví (Podnikové ředitelství v Plzni; oblastní závody: Domažlice, Kaznějov, Nepomuk, Rokycany, Stod, Sušice, Tachov)	1956	kar 2
21	Roční výkazy organizací spotřebního družstevnictví (Podnikové ředitelství; oblastní závody Domažlice, Kaznějov, Nepomuk, Rokycany, Stod, Sušice, Tachov)	1957	kar 2
22	Roční účetní závěrka podnikového ředitelství k 1. 1. 1957	1957	ukn 3
23	Roční účetní závěrka k 1. 1. 1958 (oblastní závody včetně podnikového ředitelství)	1958	ukn 4
24	Měsíční účetní závěrky (oblastní závody včetně podnikového ředitelství)	1958	kar 3
25	Likvidační účetní výkazy Družstevního potravinářského velkoobchodu Plzeň k 1. 7. 1958	1958	kar 3
26	Prověrky rozvahových účtů oblastního závodu Domažlice	1956–1958	kar 3
27	Prověrky rozvahových účtů oblastního závodu Kaznějov	1956–1958	kar 3
28	Prověrky rozvahových účtů oblastního závodu Nepomuk	1956–1958	kar 3
29	Prověrky rozvahových účtů oblastního závodu Rokycany	1956–1958	kar 3
30	Prověrky rozvahových účtů oblastního závodu Stod	1956–1958	kar 3
31	Prověrky rozvahových účtů oblastního závodu Sušice	1956–1958	kar 3

Název archivní pomůcky: Družstevní potravinářský velkoobchod Plzeň
Značka archivního fondu: DPV Plzeň
Časové rozmezí: 1956–1958
Počet evidenčních jednotek: 7 (4 úřední knihy, 3 kartony)
Počet inventárních jednotek: 31
Rozsah v bm: 0,36
Stav ke dni: 16. 12. 2015
Zpracovatel archivního fondu: Mgr. Michal Peleška
Zpracovatel archivní pomůcky: Mgr. Michal Peleška
Počet stran: 15
Počet exemplářů: 4
Schválil: Mgr. Petr Hubka
ředitel Státního oblastního archivu v Plzni
dne 16. 12. 2015 čj. SOAP/006-2367/2015